

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук;
Король С. М., канд. політ. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук;
Піскун В. М., д-р іст. наук;
Семенов В. М., канд. наук з держ. упр.;
Сухонос В. В., д-р. юрид. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 11 від 11.05. 2017 р.)

**Суспільно-політичні процеси на українських землях:
історія, проблеми, перспективи** : матер. IV Всеукр. наук.-
практ. конф. : у 2 част. (Суми, 19 травня 2017 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов та ін. – Суми : Сумський
державний університет, 2017. – Ч. 1. – 100 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 703 від 5 грудня 2016 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

права, Ін-т междунар. отношеній Киев. нац. ун-та ім. Тараса Шевченко, Каф. междунар. права. – К.: К. И. С., 2015. – 144 с.

2. Підсумковий документ Віденської зустрічі держав-учасниць Народи з безпеки та співробітництва в Європі від 15 січня 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_081.

3. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами у відповідності до Статуту ООН від 24 жовтня 1970 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.

4. *Барсегов Ю. Г.* Территория в международном праве / Ю. Г. Барсегов. – М.: Госюриздат, 1958. – 268 с.

5. *Цимбрівський Т. С.* Принцип рівноправ'я та самовизначення народів у сучасному міжнародному праві / Т. С. Цимбрівський // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 2 (1). – С. 74-78.

СИВОЛАП І. В.

(Сумський державний університет)

СУЧАСНІ МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку України як демократичної, соціальної і правової держави, з урахуванням глобальних змін, які відбулися в останні роки, розвиток місцевого самоврядування є одним із пріоритетних напрямків державної політики. Проблема модернізації сучасної системи місцевого самоврядування в Україні набуває нового концептуального змісту. Її рішення буде сприяти вирішенню важливих державних проблем. Місцеве самоврядування сьогодні є важливим чинником демократизації суспільного життя, децентралізації і передумов громадянського суспільства. У процесі реформування системи місцевого самоврядування в Україні доцільно використовувати міжнародний досвід, а також чітко розуміти яка модель місцевого самоврядування найкраще відповідає українським реаліям. Ефективність запровадження

міжнародного досвіду в Україні залежить від того, чи отримає цей досвід можливість для правильного розуміння.

В. Мамонова визначила дві основні моделі місцевого самоврядування, які в тій чи іншій комбінації поширилися по всьому світу – англосаксонська та континентальна [1], але професор В. Пахолок виокремлює ще іберійську та радянську моделі [2].

Англо-саксонська модель, на думку В. Борденюка, поширилася головним чином в країнах з одноіменною правовою системою: Великобританії, США, Канаді, Індії, Австралії, Новій Зеландії та ін. Основний принцип цієї системи «діяти самостійно в межах наданих повноважень». Державне регулювання може здійснюватися побічно, наприклад, шляхом прийняття стандартних законів, які місцеві органи влади можуть накладати на своїй території з поправками Державний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування здійснюється у формі судового контролю. Засобами ж впливу виступають державні дотації [3, с. 576].

На думку М. Ліпсета французька (континентальна) модель розповсюджена в країнах континентальної Європи (Франція, Італія, Іспанія, Бельгія) і в більшості країн Латинської Америки, Близького Сходу, Африки [4, с. 22].

О. Кутафін та В. Фадеев зазначають, що в цілому, для континентальної моделі є характерним поєднання місцевого самоврядування з місцевим управлінням на всіх основних рівнях політико-територіальної організації публічної влади або поєднання місцевого самоврядування на низовому рівні з державним управлінням на вищому [5, с. 311].

На думку Ю. Васютина іберійська модель характерна для іспаномовних країн Латинської Америки Основною рисою цієї моделі є те, що жителі територіальної громади обирають місцеву раду і головну посадову особу муніципалітету (префекта, регідора, мера). Префект, регідор одночасно очолює

місцеву раду та виконавчий орган місцевого самоврядування. Таким чином в особі префекта поєднуються функції місцевого самоврядування та державного управління [6, с. 153]

Принципову відмінність від вищевказаних систем муніципального управління має так звана «радянська» модель, де органи місцевого самоврядування по суті виконували функції місцевих осередків комуністичної партії, які, поряд з ідеологічною діяльністю, здійснювали контроль за окремими сферами господарської діяльності. Така система збереглася лише в деяких країнах, зокрема в Китаї та Північній Кореї [7, с. 197]

Підсумовуючи зазначене, можна сказати, що ефективність міжнародного досвіду в Україні залежить від того, як цей досвід вдасться правильно зрозуміти. При інтерпретації зарубіжних моделей місцевого самоврядування важливо уникнути звичних українських стереотипів, а саме:

- неточного тлумачення дефініцій «місцеве управління» та «місцеве самоврядування»;

- ототожнення досвіду деяких країн з «європейським» досвідом уцілому. З різних причин в Україні найбільш відомий досвід Польщі, Німеччини, Франції та Іспанії, хоча досвід цих країн не є панівним для всієї Європи.

1. *Мамонова В. В.* Система місцевого самоврядування / В. В. Мамонова // Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 5. – 2011. – С. 342-344.

2. *Пахолок В. М.* Місцеве самоврядування у централізованій унітарній державі (на прикладі Франції) / В. М. Пахолок // Держава і право: зб. наук. пр. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 47. – С. 716-721.

3. *Борденюк В. І.* Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: монографія / В. І. Борденюк. – К.: Парлам. вид-во, 2007. – 576 с.

4. *Lipset S. M. The Social Conditions of Democracy Revisited / Seymour Martin Lipset // American Sociological Review. – 1994. – № 59. – Рр. 1-22.*

5. *Кутафин О. Е. Муниципальное право Российской Федерации / О. Е. Кутафин, В. И. Фадеев. – М.: Юристъ, 1997. – 311 с*

6. *Васютин Ю. С. Местное самоуправление в зарубежных странах: [учеб. пособие] / Ю. С. Васютин, Н. А. Емельянов. – М.; Тула : Гриф, 1998. – 153 с.*

7. *Харлоф Э. М. Местные органы власти в Европе / Э. М. Харлоф; [пер. с англ.]. – М. : Финансы и статистика, 1992. – 197 с.*

СЛАВКО А. С.
(Сумський державний університет)

ОСОБЛИВІ ПРАВОВІ РЕЖИМИ В ЗАКОНОДАВСТВІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Проблеми, пов'язані із функціонуванням особливих правових режимів, зокрема, режиму воєнного стану чи надзвичайного стану, перебувають наразі на піку суспільного інтересу. Дослідники вказують як на певні переваги введення в дію таких режимів, так і наголошують на різноманітних суспільних ризиках, які безумовно супроводжують будь-які надзвичайні заходи. З огляду на актуальність зазначених питань вбачається за доцільне вдатись до вивчення деяких історичних аспектів проблеми. Увага цього дослідження спрямована на регулювання відносин надзвичайного та воєнного стану на українських землях, які входили до складу Російської імперії, наприкінці ХІХ – на початку ХХ століть.

У словнику Ф. А. Брокгауза и І. А. Ефрона, визначаючи термін «воєнний стан», автори вказували, що у воєнний час прикордонні області держави, прилеглі до театру війни, оголошуються такими, що перебувають у воєнному стані; в